

Schatkamer van Fries filmisch erfgoed

Stapels blikken en rijen video's en dvd's liggen in het koele, droge donker van depot 2 van Tresoar. Ooit werden de films gedraaid in huiskamers, dorpszalen, filmclubs, bioscopen. Dat is sinds het videotijdperk en de digitale revolutie voorbij. Het grootste deel van de films wacht nu op digitalisering, zodat de beelden nieuw aan het licht kunnen komen.

Klaas Zwaan, vrijwilliger bij het FFA, aan het werk in het filmdepot. (Fries Film Archief)

Wie deze schatkamer van het Fries Film Archief in Leeuwarden bezoekt, beseft dat Friesland een rijke filmhistorie heeft. De oudste nog bewaard gebleven films die in Friesland zijn gemaakt, dateren van rond 1918. De jongste beelden zijn gisteren gemaakt en digitaal aan het filmarchief beschikbaar gesteld. De collectie bestaat inmiddels uit een kleine 10.000 beelddragers: diverse film- en videoformaten, dvd's en andere digitale dragers. Een deel hiervan is online te bekijken op www.friesfilmarchief.nl. In het kader van het Deltaplan Digitalisering Fries Erfgoed worden de komende jaren nog duizenden films en video's gedigitaliseerd. Wanneer Leeuwarden in 2018 culturele hoofdstad is, ligt er honderd jaar Friese

Sneeuwbaaleffect

filmgeschiedenis op de schappen. Het Fries Film Archief hoopt dan tachtig procent van zijn collectie digitaal en online beschikbaar te hebben. Het begon in 1988, toen een groepje film liefhebbers, dat betrokken was bij het Fries Film Circuit, besloot dat het Fries filmisch erfgoed moest worden verzameld, gerestaureerd, beheerd en opnieuw vertoond. Ze richtten een stichting op en de Vereniging De Friesche Elfsteden en het Fries Rundvee Stamboek werden geënthousiasmeerd om hun films in beheer te geven. Onderzoek leidde tot een overzicht van

duizend Friese films en video's die behoud en beheer verdienen. Deze klapper, 'De Dikke Anneke', was samengesteld door Anneke van Renssen en beschreef voor elke film de technische staat, inhoud en vindplaats. Natuurlijk zit *Kar út Twa* (1937), de eerste Friese speelfilm er tussen, maar ook films van dorp en stad, families, documentaires, bedrijven, sport en natuur. De 'Dikke Anneke' werd een missie om zoveel mogelijk eigenaars en producenten over te halen hun films in het filmarchief onder te brengen. In veel gevallen lukte dat.

Er ontstond een sneeuwbaaleffect. Er dook veel meer, onbekend filmmateriaal op. Vooral films van Friese 'amateurfilmers', mensen die hobbymatig maar vaak met grote deskundigheid en passie hun leven, familie en omgeving filmden. Deze categorie is een kwart eeuw later veruit de grootste binnen het archief. De huidige collectie is opgebouwd vanuit en met behulp van de inwoners van Friesland. Vanaf de jaren dertig nam het aantal amateurfilmers gestaag toe. Een aantal verenigde zich in het filmcollectief 'Film yn Fryslân' (1936). Daarbuiten waren het met name vermogende Friezen die filmden, zoals Leeuwarder advocaat en uitgever Mindert Hepkema (1881-1947). Hij was een sportliefhebber, voetbalde bij Frisia en een talentvol schaatser. In 1909 richtte hij

de vereniging De Friesche Elfsteden op. In de jaren dertig kocht hij een filmcamera. Hij gaf ook opdracht om de Elfstedentochten van 1933, 1940, 1941 en 1942 te filmen. Na de Tweede Wereldoorlog bleef de populariteit van de film groeien. De jaren vijftig en zestig brachten veel Friese amateurfilmers voort. De leden van de Friese smalfilmclub 'De Kleare Kimen' (1951) werkten samen, bijvoorbeeld bij de verfilming van Elfstedentochten. Andere bekende Friese filmmakers uit de jaren vijftig en zestig zijn Johannes Doedes de Jong, Hein Faber, Piet Plantinga en Sjoerd Andringa.

Met de komst van de Super 8 camera in de jaren zestig werd filmen betaalbaarder. Mensen kregen meer middelen en vrije tijd en met de opkomst van de televisie ontstond ook een beeldcultuur. Er kwamen meer amateurfilmers die kijkjes gaven in het leven van gewone Friezen. Super 8 vormt inmiddels het grootste deel van de collectie van het archief. Nog steeds worden er wekelijks particuliere collecties binnengebracht. Niet alle filmmateriaal kan verzameld en verwerkt worden. De filmarchivaris moet bepalen wat de moeite waard is voor de toekomst. Het Fries Film Archief is niet alleen een depot waar filmmateriaal wordt opgeslagen. De online catalogus is een goudmijn voor diverse gebruikers, zoals omroepen, filmmakers, musea en historici. Veel particulieren

vinden er historische kiekjes van hun familie en voorouders, hun dorp of stad, hun jeugd en generatie. <

Syds Wiersma (Grou, 1963) is coördinator bij het Fries Film Archief.

Age Visser, vrijwilliger bij het FFA, plaatst een film in de viewer. (Fries Film Archief)